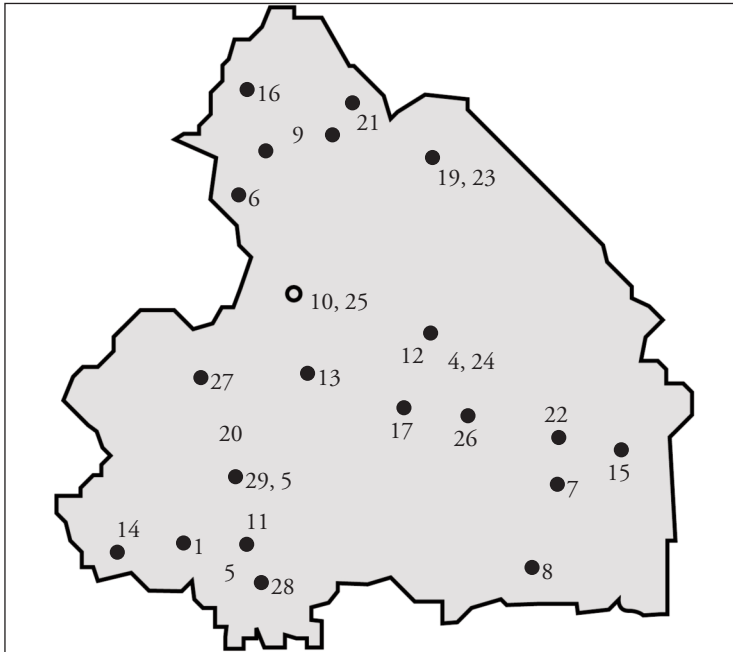

Martijn J. Adelmund

Mysteries in Drenthe

A.W. Bruna Uitgevers B.V., Utrecht

1 Koekangen	16 Roden
4 Het Ellertsveld	17 Westerbork
5 Ruinen en Zuidwolde	19 Zuidlaren
6 Veenhuizen	20 De Dwingeloose heide
7 Emmen	21 Yde
8 Schoonenbeek	22 Weerdinge
9 Norg en Vries	23 Zuidlaren
10 Assen	24 Het Ellertsveld
11 Echten	25 Assen
12 Schoonlo	26 Schoonoord
13 Beilen	27 Diever
14 Meppel	28 Schottershuizen
15 Emmer-Compasuum	29 Ruinen

Inhoud

Voorwoord 9

Ontdek de mysteries 11

- 1 Het moordlied van Koekangen 13
- 2 De locaties van alle hunebedden in Drenthe 19
 - 3 Reuzen in Drenthe 21
 - 4 Brammert en Ellert van het Ellertsveld 25
 - 5 Het raadsel van de witte wieven 33
 - 6 Het Vierde Gesticht in Veenhuizen 41
 - 7 Graancirkels bij Emmen 47
- 8 Het wonder van Sint-Nicolaas bij Schoonenbeek 49
- 9 De moord op Lebbe, tussen Norg en Vries 53
- 10 De geheimen van landgoed Vredeveld 57
- 11 De beul van Drenthe in Echten 67
- 12 De Scelo van Schoonlo: een reuzenhert in Drenthe 71
 - 13 De schat van Beilen 75
 - 14 De Knijper sluismoord bij Meppel 77

- 15 Maria, moeder van alle militairen in
Emmer-Compasuum 81
- 16 De wrede ridder van Roden 83
- 17 Ufo's boven Westerbork 85
- 18 Professor Van Giffen en de raadsels
van de hunebedden 89
- 19 De duivelse herder in Zuidlaren 93
- 20 De lichtjes op de Dwingeloose heide 95
- 21 Het meisje van Yde 99
- 22 Het paar van Weerdinge 115
- 23 De mysterieuze verdwijning van
Berend Botje in Zuidlaren 117
- 24 Kabouterwraak op het Ellertsveld 121
- 25 Bartje trekt de wijde wereld in 133
- 26 De Papeloze Kerk bij Schoonoord 135
- 27 Het spook in de kerk van Diever 137
- 28 De moord op Mina Koes bij Schottershuizen 141
- 29 De onopgeloste moord op Andrea Luten
uit Ruinen 147
- Ontdek de mysteries (antwoorden) 150
- Dankwoord 153
- Verantwoording 154

Voorwoord

O, gruwelstuk
O, gruwelstuk, daar afgespeeld
Op Drenthes grondgebied
Een afschuw klinkt uit ieder woord
Een drietal mensen zijn vermoord
O, gruwelstuk, zoo ongehoord
Als men het zelden hoort...

Het moordlied van Koekangen

Vroeger werden er in Drenthe zogenaamde ‘moordliederen’ gezongen. Melodieën die, bij gebrek aan krant of journaal, tragische geschiedenissen uit de streek verspreidden. Zo werd de tragische moord op Mina Koes bezongen en ook de driedubbele Koekanger roofmoord. De liederen overleven tot op de dag van vandaag: in 2006 werd ‘De moord op Mina Koes’ nog als straattheaterstuk gespeeld tijdens het Midzomerfestival in Roden en over de moorden in Koekangen werd een film gemaakt, getiteld *Het Zwijgen*. Alles laat zijn sporen na: niets wordt ooit helemaal vergeten. Moorden worden gepleegd, schatten begraven, geheimen weggemoffeld... maar als de schat groot genoeg is of het geheim spannend genoeg, reken er dan maar op dat het uitkomt! Mysteries zijn het, die wachten om ontrafeld te worden. Wat is het toch, dat de mens zo moeilijk kan leven met het onbekende? Wat bezielde de lokale overheid in Assen om in

2001 het graf van het echtpaar Augustinus en Louise van Valkenstein te openen, zogenaamd voor restauratiewerkzaamheden, om op zoek te gaan naar de afkomst van Louise van Valkenstein van wie wordt beweerd dat ze een onwettig kind was van Lodewijk Napoleon?

In dit boek vindt u bijna dertig mysteries uit de provincie Drenthé. ‘Mysteries’ heb ik breed opgevat. Het gaat om wonderlijke verhalen over gebeurtenissen in het verleden en hun effect op het leven vandaag de dag, liefst met een plaats of voorwerp dat daar nu nog het bewijs van is. Het gaat om hunbedden, schatten, graancirkels, ufo’s en veenlijken; spoken, witte wieven en duivelse herders. De verhalen richten zich op gebeurtenissen die dateren van het begin van onze jaartelling (‘Het meisje van Yde’, ‘Het paar van Weerdinge’), tot zeer recent (‘De beul van Drenthé’, ‘De onopgeloste moord op Andrea Luten in Ruinen’). Ze spelen zich af in alle delen van Drenthé.

Als het werkelijk mogelijk zou zijn om lezers een boodschap mee te geven, dan zou die voor deze bundeling als volgt zijn: bekijk de dagelijkse dingen eens met nieuwe ogen. Elke plaats heeft immers zijn verhaal, ook de plaats waar u woont, of werkt. Alles laat zijn sporen na en niets wordt ooit helemaal vergeten. De mysteries wachten op u...

Martijn J. Adelmund, augustus 2006

1 Het moordlied van Koekangen

Profiel van de misdaden:

PLAATS: *bij het Koekanger veld en het Echtenerzand*

TIJD: *de nacht van 2 op 3 september 1909*

SLACHTOFFERS: *schapenboer Hendrik Bakker, Hendrikje Biersma (zijn huishoudster) en de 16-jarige knecht, Jan Winters*

SIGNALEMENT DADER: *onbekend*

MOTIEF: *de boer had 62 schapen verkocht en hiervoor 300 gulden ontvangen. Er was sprake van roofmoord, hoewel de buit door de rovers nooit gevonden werd*

AFLOOP: *onopgelost*

KOEKANGEN, 3 SEPTEMBER 1909, DOOR OVERLEVERING BEKEND – Er werd een drievoudige moord gepleegd op het Koekanger Veld. Bij een kruising van zandwegen tussen het veld en het Echtenerzand staat een grote eik. Dit is de plek des onheils. In de arbeiderswoning die hier stond werden de schapenboer Hendrik Bakker, zijn huishoudster Hendrikje Bierman en de jonge knecht Jan Winters gruwelijk om het leven gebracht. Hun woninkje lag afgelegen op het open heideveld, zodat de lijken pas later door een imker ontdekt werden. De schapenboer werd gevonden met ‘doorgesneden hals’, zijn huishoudster gewurgd en de 16-jarige astmatische schapenhoeder doodgeslagen. De boer had 62

schapen verkocht en hiervoor 300 gulden ontvangen. Het geld, dat in huis moest zijn, is nadien teruggevonden in de verstopplaats achter de haard. Motief en daders zijn een raadsel gebleven. Hoewel, in het boek *De Stilte van Koekange* suggereert de schrijver Max Dendermonde dat menigeen in die omgeving méér wist dan hij kwijt wilde. De plek des onheils ligt in de later aangelegde boswachterij, maar de Kunst- en Natuurroute van de Echtener Stichting (ES) voert erlangs.

Zoals in die dagen de gewoonte was, werden ook van de moord in Koekangen liederen gemaakt, die verkocht werden op kermissen en markten – zogenaamde moordliederen.

O, gruwelstuk
 O, gruwelstuk, daar afgespeeld
 Op Drenthes grondgebied
 Een afschuw klinkt uit ieder woord
 Een drietal mensen zijn vermoord
 O, gruwelstuk, zoo ongehoord
 Als men het zelden hoort

't Was Hendrik Bakker, handelsman
 In wolvee, best bekend
 Zijn schapen had de man verkocht
 Daarna zijn woning opgezocht
 Het snoode plan was toen gewrocht
 Zijn leven was verkocht

Zijn geld was drijfveer van zijn dood
 Want diefstal is gepleegd
 Hendrikje Biersma, o hoe snood
 Die daag'lijks Bakker hulpe bood
 Moest hem ook volgen in den dood
 Toen 't eerste was gepleegd

Men vond, met afgesneden hals
Dit tweetal mensen dood
O moordenaar, waar is uw rust
Al is door 't geld uw ziel gesust
Eens zijt g'uw gruweldaad bewust
En is uw zielsangst groot

Een zestien jarig knaapje nog
Jan Winters, nam de vlucht
Doch, 't beulenwerk nog niet volbracht
Ook die knaap moest nog omgebracht
O beul, of beulen wat u wacht
Uw rust nam ook de vlucht

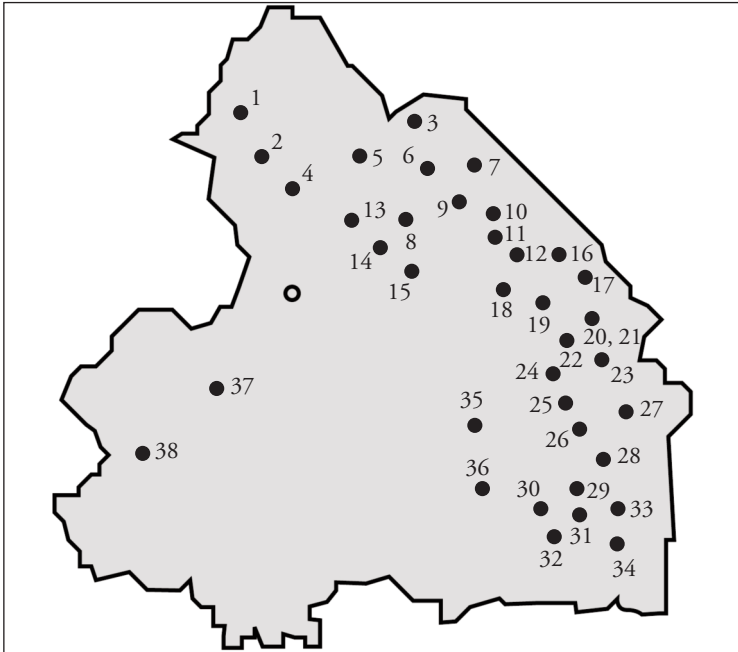
Zoo viel door snoodaards handen dan
Een zestigjarig man
En in die kracht van 't leven viel
Zijn Huishoudster, die trouwe ziel
En Jan die ook aan d'aard ontviel
Die 't niet uitbrengen kan

Doch eenmaal staat dit gruwelstuk
Hun helder voor den geest
Als dat ontwaakt, wat schijnbaar slaapt
Als hun die doodwond tegen gaapt
Als 't moordtoneel beneemt hun slaap
Voor eigen schaduw vreest

Koekangen, Drenthes grondgebied
Die vreselijke moord
Zij spoorslag voor uw waakzaamheid
Blijft van die gruwelen bevrijd
Opdat steeds klinke wijd en zijd

't Wordt nimmermeer gehoord

In 2006 werd er over de drievoudige moord in Koekangen een film gemaakt, getiteld Het Zwijgen. De Nederlandse groep De Kift componeerde hiervoor nieuwe muziek bij het zojuist afgedrukte Moordlied van Koekangen. Het resultaat is prachtig somber en sfeervol, dat geldt zowel voor de muziek als de film.

1 Steenbergen	15 Rolde (2 stuks)	29 Emmen noord
2 Westervelde	16 Drouwen (2 stuks)	30 Emmer es
3 Midlaren (2 stuks)	17 Bronneger (5 stuks)	31 Emmen Schimmeres
4 Zeijen	18 Drouwenerveld	32 Emmen Westenesch
5 Tynaarlo	19 Borger	33 Emmerdennen
6 Boswachterij
Schipborg (2 stuks)	20 Buinen (2 stuks)	34 Emmen – Angelslo
(2 stuks)
7 Annen	21 Buinen	35 De Papeleze Kerk
Schoonoord
8 Gasterse Duinen	22 Boswachterij Exloo	36 Noord-Sleen
(2 stuks)
9 Boswachterij Anloo	23 Hunzebos	37 Diever
10 Exter es	24 Odoorn	38 Havelterberg
(2 stuks)
11 Eext	25 Valthe west	
12 Exter halte	26 Valthe zuidwest	
13 Loon	27 Valthe zuid (2 stuks)	
14 Balloo	28 Boswachterij
Emmen (2 stuks)	

2 De locaties van alle hunebedden in Drenthe

Wie denkt aan mysteries in Drenthe, denkt aan hunebedden.

En terecht: de oorsprong van de prehistorische graven is nog steeds gehuld in raadselen, en op de een of andere manier blijven deze plaatsen door de eeuwen heen mysterieuze verhalen en gebeurtenissen aantrekken (voor een voorbeeld hiervan, lees het verhaal 'De Papeloze kerk'). Bovendien horen hunebedden bij deze provincie: van de 54 hunebedden in Nederland liggen er slechts twee níét in Drenthe. Dit is een lijst, opgesteld door dr. Van Giffen, waar de locaties van alle Drentse hunebedden op vermeld staan.

Voor meer over dr. Van Giffen, 'de Nederlandse Indiana Jones', verwijs ik naar het verhaal in deze bundel, getiteld 'Professor Van Giffen en de raadsels van de hunebedden' (pagina 89). Hunebed nummer 35 op de kaart hiertegenover is het onderwerp van een verhaal in deze bundel, te weten 'De Papeloze kerk bij Schoonoord' (pagina 135).

3 Reuzen in Drenthe

De oude Drentse geschiedschrijver Picardt beschrijft hoe in de zeventiende eeuw in het huis van Schulte Nysingh een reuzengebeente bewaard werd. Het gebeente was opgegraven uit de Topjesberg oostelijk van Westerbork. Dit zou weleens het bewijs kunnen zijn dat er – zoals vaak verteld – daadwerkelijk reuzen in Drenthe hebben gewoond...

DRENTHÉ, IN EEN RECENT VERLEDEN, DOOR AREND VAN DAM – Het was druk in het kleine dorpscafé. Bij de toog hing een groepje vermoeide veenarbeiders rond. De mannen spoelden hun droge kelen met helder bier.

Twee wandelaars, een man en een vrouw, die aan een tafeltje apart zaten, namen kleine slokjes van hun thee.

‘Het is me toch een raadsel hoe die hunebedden zijn ontstaan,’ zei de vrouw.

‘Ach,’ zei de man. ‘Dat lijkt me niet zo moeilijk. Met een paar lange touwen en een flink span paarden kom je al een heel eind.’

De gesprekken aan de toog verstomden. De arbeiders keken elkaar aan. Een van hen deed een stap naar voren, veegde het bier van zijn snor en zei: ‘Lang geleden woonde hier in Drenthe een groot aantal reuzen. Die van Rolde maakten altijd ruzie met die van Gieten. Ze zochten de grootste stenen

op die ze maar konden vinden. Ze begonnen die stenen naar elkaar te gooien, maar nooit raakten ze elkaar. Bijna alle stenen vielen op een grote hoop. Zo zijn de hunebedden ontstaan.’

De wandelaars keken de verteller ongelovig aan.

Nu stapte een andere veenwerker naar voren. Hij schraapte zijn keel en zei: ‘Gaat u maar eens kijken in de Emmerdennen. Op de bovenste steen van het hunebed is nog de afdruk te zien van de hand van de reus.’

‘Mag ik ook even?’ zei een bebaarde collega. ‘Op diezelfde steen staan de afdrukken van de hoeven van het paard van koning Lodewijk Napoleon. De koning voerde zijn troepen aan. Hij liet zijn vurige paard met een grote sprong boven op de deksteen belanden. Daar wachtte hij als een levend standbeeld van een ruiter te paard zijn troepen op.’

‘Maar het waren de reuzen die de hunebedden maakten,’ ging de man met de snor verder. ‘En niet alleen de hunebedden, ook de beken zijn door de reuzen gemaakt. Hoe zou de beek tussen Roden en Lieveren anders aan de naam het Reuzendiep gekomen zijn?’

De man en de vrouw deden er het zwijgen toe.

‘En waarom heeft het Reuzendiep zoveel bochten? Dat komt omdat er meerdere reuzen aan het graven waren. Ze hadden geen oog voor het werk van elkaar. Zo zijn al die bochten in de beek gekomen.

‘Je vergeet de heuvels, makker,’ zei de man met de baard. ‘Als je een heuvel ziet, dan weet je dat daar een reus zijn klompen leeg heeft gekieperd.’

Triomfantelijk keken de vertellers naar het echtpaar aan het tafeltje. Van zoveel reuzenverhalen hadden de wandelaars niet terug.

‘We moesten maar weer eens opstappen,’ zei de man.

‘Bedankt voor uw mooie verhalen,’ zei de vrouw.

Buiten vervolgden ze hun wandeling.

‘Het is allemaal flauwekul, vrouw,’ zei de man. ‘Wat je zegt, man,’ zei de vrouw.

Maar toen ze laat in de middag het dorpje Borger bereikten en daar het hunebed bekeken, sloeg de twijfel toe. Misschien dat er toch, lang geleden...

Het is een mysterie waar de beenderen uit het huis van Schulte Nysingh tegenwoordig gebleven zijn.